

λης και εύφορης πεδιάδας συνέβαλε ουσιαστικά στην οικονομική της ανάπτυξη. Στο δεύτερο κεφάλαιο εξετάζεται ο δομημένος χώρος. Παρουσιάζονται οι ιστορικοί, κοινωνικοί, οικονομικοί και πολιτιστικοί παράγοντες που συνετέλεσαν στο να αναδειχθεί η πόλη ως εμπορικό και διοικητικό κέντρο της περιοχής. Η παρουσία της Δράμας στον συγκεκριμένο χώρο μαρτυρείται από τους προϊστορικούς ακόμη χρόνους, ενώ κατά τους βυζαντινούς ανα-

Η δημιουργική αφομοίωση και εφαρμογή του νεοκλασικισμού στην αρχιτεκτονική, στο νεοσύστατο ελληνικό κράτος, είχε ως αποτέλεσμα τη σταδιακή εγκατάλειψη των μορφών της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής και τη διαμόρφωση νέων προτύπων που επικράτησαν μέχρι τις πρώτες δεκαετίες του 20 αιώνα. Η διάδοση του ρυθμού στις περιοχές που ήταν ακόμη υπό Οθωμανική κατοχή παρουσιάζει κάποια υστέρηση και η μορφολογία του εμπλουτίζεται με στοιχεία από τις νεότερες τάσεις που επικρατούν στην αρχιτεκτονική μεταπίπτοντας συχνά, στην όψιμη φάση, προς τον εκλεκτικισμό.

Το φαινόμενο της επικράτησης του νεοκλασικισμού και των κινήματων που ακολούθησαν στον χώρο της ελληνικής περιφέρειας έχει ελάχιστα διερευνηθεί. Η μελέτη συμβάλλει στον εμπλουτισμό των γνώσεών μας στον τομέα της αστικής αρχιτεκτονικής των πόλεων της περιφέρειας στο τέλος του 19ου μέχρι και τις αρχές του 20ου αιώνα. Η Δράμα, πόλη της Ανατολικής Μακεδονίας, είχε διατηρήσει την αρχιτεκτονική της φυσιογνωμία μέχρι πρόσφατα σχετικά και το κτηριακό απόθεμα που υπήρχε ήταν αρκετό για τη μελέτη της αρχιτεκτονικής της παραπάνω περιόδου. Το επίπεδο ανάπτυξης της οικονομίας της πόλης και η ραγδαία αύξηση του πληθυσμού της, ιδιαίτερα μετά την απελευθέρωση, είχαν ως αποτέλεσμα την ανέγερση μεγάλου αριθμού κτισμάτων την εποχή αυτή.

Η μελέτη χωρίζεται σε δύο μέρη. Το πρώτο μέρος αποτελείται από δύο κεφάλαια και αναφέρεται στους παράγοντες που συνέβαλαν στη διαμόρφωση της φυσιογνωμίας της σύγχρονης Δράμας. Στο πρώτο κεφάλαιο περιγράφονται τα φυσικά χαρακτηριστικά και το περιβάλλον μέσα στο οποίο αναπτύχθηκε η πόλη. Η γεωγραφική της θέση στα όρια μιας μεγά-

Η Δ Ρ Α Μ Α

Ο νεοκλασικισμός στην αστική αρχιτεκτονική της πόλης

της Δέσποινας Αϊβάζογλου - Δόβα, Α

φέρεται ως πολίχνιο «ω όνομα Δράμα». Εξετάζεται η πορεία και η εξέλιξη της πόλης κατά την διάρκεια της Τουρκοκρατίας μέχρι την απελευθέρωση και την ένταξή της στο ελληνικό κράτος. Επιχειρείται επίσης η διερεύνηση του πολεοδομικού μετασχηματισμού της από τον 17ο αιώνα έως το πρώτο διάταγμα που καθορίζει επίσημα τη μορφή του πολεοδομικού της ιστού. Επισημαίνονται οι ιδιαιτερότητες των εθνοκοινωνικών ομάδων που κατοικούν στην πόλη και οι πολεοδομικές μεταβολές που επήλθαν από την ομογενοποίησή τους μετά την απελευθέρωση. Προσεγγίζεται η αρχιτεκτονική φυσιογνωμία της πόλης στο τελευταίο τέταρτο του 19ου αιώνα, εποχή που αρχίζει να

διαφαίνεται η επίδραση του νεοκλασικισμού στην παραδοσιακή αρχιτεκτονική με τη δημιουργία σύνθετων μορφών. Αναφέρονται οι παράγοντες που συνέβαλαν στην επικράτηση του ρυθμού στον χώρο της ελεύθερης Ελλάδας και στη διάδοσή του στις υπόδουλες περιοχές σε συνάρτηση με την αποδοχή του ρεύματος από το οθωμανικό κράτος και τη γενικότερη απήχηση που είχε σε όλη την επικράτειά του. Παρουσιάζονται επίσης οι ναοί και τα τεμένη της πόλης καθώς και τα δημόσια, τα κοινωφελή και τα βιομηχανικά κτήρια που ενισχύουν τον αστικό χαρακτήρα της πόλης και συμβάλλουν στη διαμόρφωση της αρχιτεκτονικής της φυσιογνωμίας. Στο δεύτερο κεφάλαιο του πρώτου μέρους επίσης περιλαμβάνεται και το αρχείο των ιδιωτικών κτισμάτων μικρής κλίμακας, που αποτελεί τον κύριο όγκο του αντικείμενου της έρευνας_ στη διαμόρφωση των κτισμάτων αυτών αναγνωρίζεται η επίδραση των καλλιτεχνικών ρευμάτων που επικρατούν στην πόλη. Το αρχείο διαχωρίζεται σε δύο ενότητες: στην πρώτη περιγράφονται αναλυτικά και κατατάσσονται κατά χρονολογική σειρά μεμονωμένα κτήρια τα οποία αντιπροσωπεύουν τα επί μέρους σύνολα που συνθέτουν το κτηριακό απόθεμα της πόλης, ενώ στη δεύτερη η περιγραφή των κτισμάτων είναι συνοπτική και επιχειρείται ομαδοποίησή τους κατά χρήση, που θεωρείται ότι είναι βασικό κριτήριο για τη λειτουργική και μορφολογική τους οργάνωση. Όλα τα κτήρια παρουσιάζονται για πρώτη φορά και οι περιγραφές τους συνοδεύονται από αντίστοιχες αποτυπώσεις. Τα σχέδια έχουν την ίδια κλίμακα σε κάθε ενότητα έτσι ώστε να είναι συγκρίσιμα τα μεγέθη.

Το δεύτερο μέρος της μελέτης αποτελείται από τέσσερα κεφάλαια. Περιλαμβάνει τη συγκριτική θεώρηση με αντίστοιχα παραδείγματα του ευρύτερου χώρου, καθώς και τις εκτιμήσεις και τα συμπεράσματα που τεκμηριώνονται από τα στοιχεία του πρώτου μέρους αλλά και

